

voltadas de Tallers, hi volan aixams d' ànimas de la nació propia y de las forasteras y fins de las mes apartadas terras en los ports mes pròxims y acudan los barcos, á estols, á descarregarhi primeras materias pera 'l trevall industrial, y si la ciutat es terra endins, nit y dia hi arriban trens pera nodrir-la de ferros, carbó, fusta, drogas y de tota mena de materials pera vigorisar la industria y donar un permanent é inacabable tráfech al comers.

La Botiga no té aquest marvellós poder: es producte de una població ja formada y arribada á terme. Proveheix per pochs días, y á fiar en llarch treni. Del barco ó del tren fins á ella los materials y las eynas del treball passen per moltas mans. Lo carretó de ma, y á lo mes lo carro llogat á la plassa, li donan l' abast pera las sevas provisións y també pera 'ls seus envíos. Una botiga mes ó menos en un carrer ó en un poble, fa minvar sensiblement la feyna ó la venda de las altras, y si una de ellas, per qualsevol circumstancia absorbeix molt tráfech, las altres moren. D' una aglomeració de botigas en un mateix indret las familias n' han d' emigrar, al revés de lo que, segóns ja he dit, succeheix ab la aglomeració de tallers.

*
**

Al taller ó á la fàbrica, que es lo mateix, hi van á centenars y fins á milers los treballadors. Homes, donas y criaturas van y venen, á collas de las sevas casas al taller comú, y ab los fadríns y casats y homes vells s' hi barrejan sovint bordegassos tot just sortits de la infantesa, que pera fer l' home, imitan los accionats que veuen y diuen los mots que escoltan posantlos de tant en tant en la conversa, embrutant aquesta y en detriment de las bonas costúms.

Aquellas corruas d' homes, donas y criaturas se consideran ells ab ells com un cos apart de la massa social y divideixen aquesta en burgesos y treballadors, y enverinant los termes, en explotadors y explotats.

Aixó ho diuen los vells retrayent fets que ja fa mitja centuria que passaren, hi comentan y s' hi encenen los joves usant termes que han apres en lo club, y 'ls jayos los escoltan enbadalits y refrescant la esperansa perquè creuen que la nova generació obrera te la gran arma de la instrucció pera defensarse y triomfar; y los noys dels treballadors, aquells xicots que ja semblan homes